

skolinspektionens frågeställningar och intervjuguiden framför allt inom de områden som berör arbetsplatser. Referensgruppen har visat stort intresse av att tillgodogöra sig resultaten från kvalitetsgranskningen inom respektive bransch. Vid mötestillfällena har branscher och yrkesnämnder haft möjlighet att berätta hur de själva arbetar med att kvalitetssäkra det arbetsplatsförlagda lärandet.

Vissa branschorganisationer, exempelvis **Svensk Handel**, har utvecklat ett eget stödmaterial, "Lärling i butik", som är en modell för hur gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom handeln. Målet är att elever, företag, handledare och lärare ska få ett kvalificerat stöd anpassat efter branschens behov. Arbetet startade år 2008 med att Svensk Handel ville stödja skolorna att förbättra handelsprogrammet och samtidigt höja dess status. Idag finns "Lärling i butik" konceptet på 40 skolor, med 400 lärlingar. Av de elever som gått lärlingsutbildningen har 80 procent fått arbete efter avslutade studier, vilket är betydligt fler än de elever som går ut det ordinarie handelsprogrammet. Lärling i butik finns som en valbar inriktning inom handelsprogrammet med minst 50 procent APL. Utbildningen ger gymnasieexamen och eleverna får ett branschintyg. Handelns webbaserade handledarutbildning har tagits fram i samarbete med Nationella lärlingskommitté, och har utvecklats till ett verktyg för lärare och handledare. Branschen ser en handledarutbildning där både lärare och handledare är involverade som nyckeln till bra kvalitet.

Inom vård och omsorg har samverkansformen Vård- och omsorgscollege sedan år 2007 utvecklats mellan fyra arbetsgivare- och fackliga organisationer; Vårdföretagarna, Sveriges kommuner och Landsting (SKL), Kommunala Företagens Samorganisation (KFS) och Kommunal. Det är en satsning för att förnya utbildningen inom omvårdnadsområdet och kunna möta det ökade kompetensbehovet som finns idag. Man ser en brist på kompetent personal inom vård och omsorg, vilket beror på att kraven i yrkena hela tiden höjs. Certifieringen till Vård- och omsorgscollege är en kvalitetsgaranti, som ska gynna både den studerande och arbetsgivaren. Idag är 11 regioner certifierade och har utbildningar som får gå under namnet Vård- och omsorgscollege. Inom vård och omsorg finns det många utbildade handledare. En längre utbildning ges nu för nya handledare. Det utbildas även huvudhandledare som har samordningsansvar för handledare. Vid handledarutbildningarna står skolan för utbildningskostnaden, arbetsgivaren för lönekostnad under en tredagars handledarutbildning. Det finns även en längre handledarutbildning på högskolenivå (7,5 hp kurs).

Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA) är ett samarbetsorgan mellan arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer i transportsektorn. Cirka 17 000 företag, med ungefär 100 000 anställda, är anslutna till TYA. Verksamheten bedrivs genom kurs- och projektverksamhet som tar sikte på yrkeskunskap och arbetsmiljö. De samverkar med skolor och myndigheter och utarbetar informationsmaterial och läromedel. Idag finns inriktningen transport på cirka 100 skolor vilket innebär ca 2 000 elever per årskurs. Utbildningen är trots detta underdimensionerad, därför behövs kompletterande vuxenutbildning. TYA förordar att elever får övningsköra tillsammans med välutbildade handledare på företagen och införde för 10 år sedan begreppet APL (arbetsplatsförlagt lärande) som genomförs under 15-30 veckor. Syftet var och är att ge eleverna möjlighet till mer övningskörning än vad skolorna själva klarar av. Sedan TYA startade APL-modellen har de utbildat cirka 700 APL-handledare om 7 dagar per handledare. TYA bedömer att den gymnasiala lärlingsutbildningen kommer att ha svårt att klara 50 procent arbetsplatsförlagt lärande och anser att omfattningen för APL inom

transportutbildningens lärlingsutbildning borde sänkas till 30 procent av kvalitetsskäl.

Byggnadsindustrins Yrkesnämnd (BYN) är ett partsammansatt organ vars uppgift är att säkerställa att det finns kompetenta yrkesarbetare inom den svenska byggbranschen. Tillsammans med gymnasieskolor som har bygg- och anläggningsprogrammet och företag inom branschen verkar de för att den svenska gymnasieutbildningen och den efterföljande lärlingsperioden som sker i byggföretag fyller de krav som branschen ställer. BYN har beslutat införa en kvalitetsmärkning av skolor, kallad "branschrekommenderad skola" för att tydliggöra branschens förväntningar och bidra till utveckling av utbildningen så att alla elever garanteras en utbildning med bra kvalitet. Skolor ansöker och det lokala programrådet och yrkesnämnden i regionen rekommenderar skolan till BYN, som godkänner centralt. Några kriterier som krävs är bland annat lärarbesök minst var tredje vecka och att skolan ska stå för skyddskläder. BYN anser att om en lärling är på ett företag ska företaget ha betalt, så att skolan kan ställa krav på företaget. BYNs handledarutbildning ser olika ut i landet och har inte lyckats så bra. Idag ser man att många skolor har problem med introduktion och att följa upp APL inom den skolförlagda utbildningen, och att lärlingsutbildningen i detta avseende fungerar något bättre. Här ser man det viktigt att sprida bra exempel.

Branscher och yrkesnämnder har haft synpunkter på att det vid framtida granskningar är viktigt att se på hur skolan lyckas integrera APL med och komplettera utbildningen om arbetsplatserna inte kan tillgodose alla delar i yrkesämnena. En viktig del blir hur handledare kan styra planeringen och hur aktiv lärlingen är, liksom hur skolan tillsammans med handledaren följer upp elevens lärande. De inspektörerna som granskar bör ha ett tydligt bedömningsunderlag kopplat till frågorna, som norm för den sammantagna bedömningen för verksamheten. Etik och moral samt arbetsmiljö- och säkerhet är något som är extra viktiga att beakta inom det arbetsplatsförlagda lärandet.

Skolan måste säkerställa att eleven får minst den utbildning som de har rätt till enligt styrdokumentet. Ibland finns det även branschkrav som sträcker sig längre än vad ämnesplanernas mål anger. Därför är programrådet ett viktigt forum för att diskutera branschernas behov och yrkeskunnande för att eleverna ska bli anställningsbara efter avslutad utbildning. Kontakter och samverkan med det lokala näringslivet bör även omfatta arbetsmarknadens parter.

7 | Referenser

Offentligt tryck:

SOU 2009:85	Nationella lärlingskommittén (2009). Gymnasial lärlingsutbildning — Hur blev det? Stockholm: Fritzes
SOU 2010:75	Nationella lärlingskommittén (2010.) Gymnasial lärlingsutbildning — utbildning för jobb. Stockholm: Fritzes.
SOU 2011:72	Nationella lärlingskommittén (2011). Gymnasial lärlingsutbildning — med fokus på kvalitet!. Stockholm: Fritzes.
SOU 2010:19	Lärlingsutredningen (2010). Lärling: en bro mellan skola och arbetsliv, Stockholm: Fritzes.
Prop. 2008/09: 199	Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan. Utbildningsdepartementet.
Prop. 2010/11:104	Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning. Utbildningsdepartementet.
Myndigheten för skolutveckling (2004)	Arbetsplats för lärande — Om samverkan mellan gymnasieskola och arbetsliv. Stockholm: Liber
Skolinspektionen (2011)	Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken - en kvalitetsgranskning av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar. Kvalitetsgranskning, rapport 2011:2.
Skolinspektionen (2013)	Arbetsplatsförlagt lärande, lärlingsutbildning för vuxna, Kvalitetsgranskning rapport 2013:1.
Skolverket (1998)	Samverkan skola-arbetsliv. Arbetsplatsförlagd utbildning i gymnasieskolan. Sammanfattande rapport. Rapport 153. Stockholm: Liber
Skolverket (2012)	Gymnasial lärlingsutbildning under de första tre åren Rapport 373

Övrigt tryck:

Höghjelm, R. (2001)	Den gymnasiala yrkesutbildningen – en verksamhet mellan två kulturer. I: Skolverket Villkor och vägar inom grundläggande yrkesutbildning. Några forskarperspektiv. Stockholm: Fritzes
Nielsen, K. och Kvale, S. (2000)	Mästarlära som lärandeform av idag. I: Nielsen, K. och Kvale, S[red]. Mästarlära – Lärande som social praxis. Studentlitteratur

Nordiska ministerrådet (2008)	Ungdomars väg från skola till arbetsliv – nordiska erfarenheter. Redaktörer: Olofsson, J. och Panicán, A. TemaNord 2008:584. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet
OECD (2008a)	Learning for Jobs — OECD Reviews of Vocational Education and Training.
OECD (2008b)	Learning for Jobs — OECD Reviews of Vocational Education and Training (Sweden). Författare: Kuczera, M. et al.
Olofsson, J. (2003)	Grundläggande yrkesutbildning och övergången skola arbetsliv – en jämförelse mellan olika utbildningsmodeller. IFAU-rapport 2003:8
Olofsson, J. och Wadensjö, E. (2006)	Läringsutbildning — ett återkommande bekymmer eller en oprövad möjlighet? Stockholm: Finansdepartementet
Tsagalidis, Helena (2008)	Därför fick jag bara Godkänt — Bedömning av karaktärsämnen på HR-programmet. Akademisk avhandling. Stockholm: Stockholms universitet.

8 | Bilagor

1. Skolor som ingått i granskningen och granskade program
2. Referensgrupper

Bilaga 1

Skolor som ingått i granskningen och granskade program

Stockholm	HA	Farsta gymnasium
	HA	Frans Schartaus gymnasium
	VO	Stadsmissionens gymnasium
Haninge	HA	Fredrika Bremergymnasiet, Riksäpplet
Norrköping	FT, VO	Carl Wahrengymnasiet, Hallstavik
Sollentuna	BA, FT, HA,	Yrkesgymnasiet, Sollentuna
Södertälje	BA, FT, VO	Södertälje Praktiska
Knivsta	FT, HA, VO	Sjögrenska gymnasiet
Motala	BA, HA, VO	Carlsunds utbildningscentrum
Finspång	FT, HA, VO	Bergska skolan
Värnamo	FT, HA	Finnvedens gymnasieskola
Hultsfred	BA	Hultsfreds gymnasieskola
Oskarshamn	BA, HA	Oscarsgymnasiet
Helsingborg	VO	Skolstaden
	FT	Helsingborgs Praktiska
Malmö	BA, HA, VO	Malmö Praktiska City
	BA, FT, HA	Yrkesgymnasiet i Malmö
Lund	VO	Consensum Lund
Hylte	BA, FT, VO	Hylte gymnasieskola
Kungsbacka	BA, FT, HA	Elof Lindälvs gymnasium
Borås	BA, FT	Borås praktiska
	FT	Viskastrandsgymnasiet
Stenungsund	BA, FT, HA	Nösnaesskolan
Lysekil	BA, HA, VO	Gullmarsgymnasiet
Uddevalla	BA, FT, HA, VO	Uddevalla gymnasieskola
	BA, FT, HA, VO	Uddevalla Praktiska
Filipstad	HA, VO	Spångbergsgymnasiet
Karlstad	HA, VO	Karlstads Praktiska
Örebro	BA, HA, VO	Yrkesgymnasiet i Örebro
	FT	Örebro Praktiska
Västerås	HA	Carlforsska gymnasiet
	BA, FT, HA, VO	Yrkesgymnasiet i Västerås

Ludvika	FT, HA	VBU, Högbergsskolan, Ludvika
Leksand	BA	Leksands Gymnasieskola
Härnösand	BA, FT, HA	Härnösand gymnasium
Utfall program:	BA:18	
	FT:19	
	HA:23	
	VO:17	

Bilaga 2

Referensgrupper

Deltagare referensgrupp experter och forskare:

Maud Baumgarten, Stockholms Universitet
Ingrid Berglund, Stockholms Universitet
Carl-Gustaf Carlsson, Stockholms Universitet; Carl Wahrengymnasiet
Annica Lagström, Göteborgs Universitet
Kerstin Littke, Göteborgs Universitet
Helena Tsagalidis, Stockholms Universitet, Restaurangskolan Globen
Allan Pinaitis, Skolverket
Lotta Naglitsch, Skolverket
Peter Holmberg, Skolinspektionen
Annika Jervgren, Skolinspektionen

Deltagare referensgrupp branscher och yrkesnämnder

Niklas Angelöf, Plåt och ventilation Yrkesnämnd
Nils-Gunnar Bergander, Byggnadsindustrins Yrkesnämnd (BYN)
Björn Ramse, Svensk Handel Kunskap
Robert Dierks, Transportfackens Yrkes- och arbetsmiljönämnd (TYA)
Zenita Cider, Sveriges kommuner och Landsting (SKL), Vård och omsorgs-college
Peter Holmberg, Skolinspektionen
Annika Jervgren, Skolinspektionen

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar skolverksamhet, förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. Utgångspunkten är de lagar och regler som finns för verksamheten.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar kvaliteten i skolor och andra verksamheter inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.